

تأثیر استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر گرایش جوانان به ناهنجاری‌های اجتماعی (مورد مطالعه کرمانشاه)^۱

اکبر طالب پور^۲، فردین منصوری^۳، تورج رستمی^۴

تاریخ دریافت: ۹۵/۸/۹ تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۰/۵

چکیده

تحقیق حاضر با بررسی تأثیر استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی در گرایش جوانان شهر کرمانشاه به ناهنجاری‌های اجتماعی، سعی در شناسایی آسیب‌ها و ناهنجاری‌های ناشی از استفاده از این فناوری ارتباطی نوین دارد. روش انجام تحقیق پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه جوانان ۱۵ تا ۳۵ ساله شهر کرمانشاه تشکیل داده اند که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰، ۳۴۱۶۵۲ نفر بوده اند. برای برآورد حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده گردید و بر این اساس حجم نمونه ۲۷۰ نفر برآورد شده است. به منظور تنظیم مدل نظری و فرضیات تحقیق از نظریه‌های مختلف در حوزه علوم اجتماعی و علوم ارتباطات اجتماعی بهره گرفته‌ایم. نتایج تحقیق نشانگر آن است که؛ ناهنجاری‌های اجتماعی؛ مدگرایی، انحراف جنسی، تنش خانوادگی، کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی، بحران هویت، دوستی آسیب‌پذیر و انزوا و تنهایی متأثر از شبکه‌های اجتماعی مجازی، در حد متوسط و بالاتر در بین پاسخگویان وجود دارد. همچنین نتایج آزمون فرضیات نشان می‌دهد؛ که ارتباط معنادار قوی بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و ناهنجاری‌های اجتماعی وجود دارد. با توجه به نتایج تحقیق می‌توان ادعان داشت که استفاده از شبکه‌های مجازی در گرایش جوانان مورد مطالعه به انواع ناهنجاری‌های اجتماعی نقش داشته اند.

واژگان کلیدی: شبکه اجتماعی مجازی، ناهنجاری اجتماعی، گرایش، بحران هویت، کرمانشاه

۱ مقاله حاضر از پژوهشی با همین نام به سفارش دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کرمانشاه در سال ۹۴-۱۳۹۳ استخراج شده است.

۲ استادیار جامعه شناسی دانشگاه آیت الله العظمی بروجردی. پست الکترونیکی: talebpour110@yahoo.com

۳ کارشناس ارشد جامعه شناسی. پست الکترونیکی: mansour@gmail.com

۴ کارشناس ارشد جامعه شناسی و جانشین مرکز تحقیقات نیروی انتظامی استان کرمانشاه؛

پست الکترونیکی: rostamitoraj@gmail.com

مقدمه

زندگی مدرن امروزی با شبکه‌های اجتماعی پیوند خورده است به نحوی که این شبکه‌های اجتماعی در قالب ارتباطاتی درهم‌تنیده و به هم پیوسته تمامی حوزه‌ها، معانی، مفاهیم و به‌طور کلی همه چیز را تحت تأثیر قرار داده‌اند. ارتباطات شبکه‌ای به مثابه اساس فعالیت ارتباط انسان مدرن در حال دگرگون ساختن همه ارتباطات انسانی است به دیگر سخن این ارتباطات امروزه جهان را بومی و بوم را جهانی نموده‌اند. اصطلاح شبکه‌های اجتماعی عنوان یکی از زیرمجموعه‌های رسانه‌های اجتماعی قرار می‌گیرند، رسانه‌های اجتماعی، مفاهیمی کلان هستند که به واسطه پیدایی شبکه‌های جدید ارتباطی چون اینترنت و تلفن همراه پدید آمده‌اند. شبکه‌های اجتماعی به علت بی‌مکانی حاکم بر اینترنت بر علایق افراد و گروه‌های مشارکت کننده بنیان نهاده شده‌اند، در واقع شبکه‌های اجتماعی بر پایه مشارکت همگانی بنا شده‌اند. این وبسایت‌های شبکه اجتماعی با فراهم کردن انگیزه و هدف برای فعالیت در رسانه‌ای که پیش از این جذابیت کمی داشته، به‌طور فزاینده‌ای افراد را به دنیای آنلاین می‌کشند. عمده‌ترین محورهای این فناوری‌های جدید رسانه‌ای استفاده همزمان از امکانات آنلاین و دیجیتال در ارتباط با مخاطب است. در این ارتباط جدید، رفتار مخاطب در برابر رسانه دچار دگرگونی می‌شود بصورتی که در اثر تماس با این عرصه مخاطب از یک فرد منفعل به مخاطب فعال تبدیل می‌شود. این رابطه دوسویه باعث ایجاد ساختاری نوین در نسل جدید رسانه‌ها می‌شود. هر چند شبکه اجتماعی با خلق محیط‌های دوستانه امکان برقراری ارتباط و وفاق در زندگی اجتماعی را برای کاربران خود به ارمغان آورده‌اند، اما در کنار امتیازهایی که شبکه‌های اجتماعی دارند، استفاده بی‌رویه و اعتیاد گونه از این رسانه‌های نوین می‌تواند پیامدهای منفی، چالش‌های بین نسلی و بطور کلی ناپهنجاری‌های زیادی را در زندگی افراد به وجود آورد، به عبارت دیگر امروزه در جامعه ما استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از این شبکه‌ها در حال تبدیل شدن به تهدید می‌باشند؛ تهدیدی که در صورت عدم شناسایی منجر به بحران‌های آتی خواهد شد، اما شناسایی این تهدیدها می‌تواند گامی مؤثر در راستای کاهش یا حذف آن‌ها تلقی شود.

بیان مسأله

جوامع مختلف تحت تأثیر تحولات بسیار عظیم علمی-فناورانه به سمت جامعه شبکه‌ای در حال حرکت‌اند. جامعه شبکه‌ای، جامعه‌ای است که ساختار آن متأثر از فناوری است. این جوامع با چالش‌هایی چون نابرابری اجتماعی، هویت‌های جدید، تمایز پذیری و شالوده شکنی نهادهایی نظیر دولت و فرصت‌هایی چون نقش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی در پژوهش، خلاقیت، تعامل و همزیستی جهانی، شکل‌گیری هویت سیال و غیره روبه‌رو شده‌اند. به نظر می‌رسد به علت وجود این چالش‌ها انسجام اجتماعی و هویتی در جامعه شبکه‌ای به خصوص در کشورهای در حال توسعه مانند ایران متزلزل شده است. فرایند جهانی شدن با گسترش قلمرو روابط زندگی اجتماعی دنیای اجتماعی افراد را بسیار بزرگ‌تر می‌کند و احساس کنترل ناپذیر شدن چنین دنیایی را در آن‌ها به وجود می‌آورد (احمد پور و قادر زاده، ۱۳۸۹).

استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، بعنوان ابزارهای جامعه شبکه ای، در میان ایرانی‌ها به‌طور قابل توجهی افزایش یافته است. اینترنت، به‌ویژه در میان جوانان ایرانی شیوع زیادی دارد و فاصله این نسل با سایر نسل‌های قدیمی‌تر در استفاده از اینترنت فاحش است؛ بنابراین، عجیب نیست که بیشتر تحقیقات انجام‌شده در مورد اینترنت نشان می‌دهد اکثریت کاربران اینترنت در ایران به نسل جوان تعلق دارد. بنا بر یک تقسیم‌بندی نسلی، نسل سوم بیشترین کاربران اینترنتی در ایران بوده و بیش از نسل‌های دیگر در معرض آثار ناشی از اینترنت، از جمله ناهنجاری‌های اجتماعی قرار می‌گیرند. (ربیعی، ۱۳۸۷: ۱۶۶-۱۶۵).

طولانی شدن دوره جوانی و نوجوانی، رواج شیوه‌های جدید رفتار اجتماعی برای پر کردن فضای زندگی، فردی شدن و کم‌رنگ شدن شکاف‌های متداول اجتماعی، اهمیت یافتن سبک زندگی و سیاست زندگی برای جوانان، ازهم‌پاشیدگی شبکه‌های سنتی همسایگی و نوسازی شهری از جمله زمینه‌های اصلی‌ای هستند که شرایط جدید را پیش روی جوانان قرار داده‌اند. آنچه در کنار این روندها متأثر از رشد رسانه‌های جدید قابل‌ذکر است، اهمیت بیش‌ازپیش حفظ و ایجاد تنوع در اوقات فراغت برای جوانان است. ارتباطات باواسطه شبکه‌های اجتماعی توانسته است فرهنگ فراغت و اجتماع فراغت را نیز تحت‌الشعاع قرار دهد. شبکه‌های اجتماعی مجازی پایگاه یا مجموعه پایگاه‌هایی هستند که امکانی فراهم می‌آورد تا کاربران بتوانند علاقه‌مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خودشان را با دیگران به اشتراک بگذارند و دیگران هم این افکار و فعالیت‌ها را با آنان سهیم شوند. یک شبکه اجتماعی، مجموعه‌ای از سرویس‌های مبتنی بر وب است که این امکان را برای اشخاص فراهم می‌آورد که توصیفات عمومی یا خصوصی برای خود ایجاد کنند، یا با دیگر اعضای شبکه ارتباط برقرار کنند، منابع خود را با آن‌ها به اشتراک بگذارند و از میان توصیفات عمومی دیگر افراد، برای یافتن اتصالات جدید استفاده کنند، گمنامی، سرعت ارتباطات و سیال بودن آن پیامدهای گسترده‌ای را در روابط جنسیتی و الگوهای ارتباطی و دوست‌بایی جوانان بر جای می‌گذارد. تداخل طبقه با جنسیت و جغرافیا می‌تواند فضای آزادکننده‌ای را برای دسته‌ای از جوانان پدید آورده و مرزبندی‌های رایج جنسیتی و اجتماعی را در فرهنگ جوانان کم‌رنگ سازد. همچنین شبکه‌های اجتماعی مجازی عموماً به تقلیل سرمایه اجتماعی، انزوا و بریدگی از مشارکت‌های محسوس و عینی، تغییر روابط از اجتماعات و گروه‌های آشنا به اجتماعات شبکه‌ای، سوگیری جوانان به‌سوی آموزش موزاییکی و نیز قطعه‌قطعه شدن افراطی سلیقه‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها و در نتیجه توده‌وار سازی می‌انجامد (بوید و الیسون، ۲۰۰۷: ۲۱۲).

با توجه به موارد فوق تحقیق حاضر با بررسی تأثیرات استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی در جوانان در پی پاسخگویی به این سؤال است که مهم‌ترین تأثیر استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی در گرایش جوانان به ناهنجاری‌های اجتماعی در شهر کرمانشاه چیست؟

ضرورت و اهداف تحقیق

ضرورت مطالعه و بررسی آثار و پیامدهای منفی استفاده غیر متعارف از شبکه‌های اجتماعی و تلاش در جهت کاهش یا از بین بردن آن‌ها زمانی نمایان می‌شود که بدانیم ویژگی‌های ارتباطات الکترونیکی در

فضای مجازی شرایطی متفاوت با روابط رودررو را برای کاربران فراهم کرده است؛ سرعت عمل، ناشناس ماندن و... فضای یکسان و مشابهی را فارغ از الزامات چون جنسیت، طبقه، قوم، نژاد و مکان فراهم می‌کند که تجارب متفاوتی را برای کاربران ایجاد می‌کند. تعاملاتی که در این فضا اتفاق می‌افتند، برای کاربران اینترنتی ذهنیت و گرایش جدیدی ایجاد می‌کند که می‌تواند رفتار و تعاملات آن‌ها را در دنیای حقیقی با تغییراتی مواجه سازد. ارتباطات اینترنتی می‌تواند انگیزه بیشتری را برای کاربران در بازی با هویت، رفتارهای آزمایشی و ارائه تصویری غیرواقعی فراهم سازد که ریسک شرمندگی در آن کمتر است. همچنین فناوری های نوین ارتباطی امکان داشتن خلوت جدیدی را برای افراد با ایجاد فضایی شخصی و خصوصی در فضای مجازی برای افراد فراهم می‌کند. در این فضا افراد با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و با بهره‌گیری از امکانات اینترنت مانند شبکه‌های اجتماعی و اتاق‌های گفت‌وگو شبکه گسترده‌ای از روابط میان افراد شکل می‌گیرد که غیرقابل کنترل است. این امر به تدریج موجب از هم‌پاشیدگی شبکه‌های سنتی روابط مانند همسایگی می‌شود و هویت‌هایی جدا از جهان واقعی برای افراد ایجاد می‌کند که زمینه‌ساز بروز ناهنجاری‌های اجتماعی دیگری در افراد می‌شود؛ بنابراین ضرورت شناخت این اثرات و ارائه راه‌حل‌هایی برای جلوگیری از آن احساس می‌شود (احمد پور و قادرزاده، ۱۳۸۹).

با توجه به موارد فوق هدف اصلی این تحقیق مطالعه بررسی تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی در گرایش جوانان به ناهنجاری‌های اجتماعی، در زمینه‌های خانوادگی، هویتی، ارتباطی، جنسی، می‌باشد در کنار هدف اصلی فوق اهدافی ویژه زیر نیز در انجام تحقیق حاضر مدنظر قرار گرفته است؛

- تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر انزوای اجتماعی جوانان.
- تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر بحران هویت جوانان.
- تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر انحرافات جنسی.
- تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر تنش‌های خانوادگی جوانان.
- تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر مدرگرایی جوانان.
- تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر کمرنگ شدن ارزش‌های دینی جوانان.
- تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر دوستی‌های آسیب‌پذیر جوانان.

پیشینه تجربی و چهارچوب تئوریک

پیشینه تحقیق در دو بخش پیشینه داخلی و خارجی مورد بررسی قرار گرفته است؛

الف. پیشینه داخلی؛ شهابی و بیات (۱۳۹۱) در مطالعه ای، با موضوع اهداف و انگیزه‌های عضویت کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی با مطالعه جوانان شهر تهران، نشان دادند؛ توسعه کیفیت و کمیت در روابط و کنش‌های اجتماعی از عوامل مهم روی آوردن جوانان تهرانی به کنش‌گری شبکه‌ای است. به این معنا که کاربران جوان، فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی را امکانی برای ادامه همراهی و هم‌نوایی با

حلقه دوستان می‌پندارند و شبکه‌های اجتماعی مجازی را سیاسی نمی‌دانند. بروز خود واقعی و تخلیه عاطفی، بدین معنا که کاربران در این فضا راحت‌تر می‌توانند به برون‌ریزی باورها، دیدگاه‌ها، عواطف و تجربه‌های خود بپردازند. اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی عمومی، تفریح، از دیگر اهداف و انگیزه‌های کاربران جوان از عضویت در این شبکه‌هاست. بر اساس این مطالعه، دلیل و انگیزه مهم دیگر جوانان، برقراری ارتباط با غیر ایرانیان است که تمایل به ایجاد بستری چند فرهنگی را تداعی می‌کند. (شهابی و بیات، ۱۳۹۱).

بشیر و افراسیابی (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای با موضوع شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان نشان دادند؛ جوانان با اهداف متنوعی عضو شبکه‌های مجازی می‌شوند که مهم‌ترین آن، سرگرمی است. میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و نحوه اختصاص وقت به دیگر فعالیت‌های اجتماعی، ارتباط وجود دارد. کاربران جوان اشاره کرده‌اند که برای بهره‌مندی بیش‌ازحد از این شبکه‌ها، مورد اعتراض دیگر اعضای خانواده قرار گرفته‌اند. میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی با مؤلفه‌هایی مانند رابطه با جنس مخالف و شیوه محاورات اعضا در محیط بیرونی و بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی جوانان ارتباط وجود دارد. همچنین بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی مجازی جوانان رابطه وجود دارد. (بشیر، افراسیابی: ۱۳۹۲).

مرادآبادی و کیا (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به شبکه اجتماعی فیس‌بوک، به بررسی علل گرایش دانشجویان آمریکا و ایران به شبکه‌های اجتماعی مجازی پرداخته‌اند. در این تحقیق، نخست با روش اسنادی و کتابخانه‌ای به بررسی ۱۸ مقاله معتبر چاپ‌شده در ژورنال‌های مهم جهان درباره علل گرایش دانشجویان آمریکایی، پرداخته و در ادامه با روش پیمایش و با روش نمونه‌گیری هدفمند، به بررسی علل گرایش دانشجویان ایرانی به فیس‌بوک پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق در مرحله اول، بعد از یک مقوله‌بندی از میان پژوهش‌های انجام‌شده، ایجاد روابط جدید، حفظ روابط قدیمی، جست‌وجوی اخبار، اطلاعات و سرگرمی را مهم‌ترین دلایل عضویت دانشجویان آمریکایی تشخیص دادند و در مرحله دوم، از مهم‌ترین علل پیوستن دانشجویان ایرانی به فیس‌بوک، می‌توان به اشتراک‌گذاری اطلاعات و اخبار، آزادی در ارتباط، جریان آزاد اطلاعات در شبکه، توانایی کنترل مخاطب بر اطلاعات شخصی و برابری اصولی در شبکه اشاره کرد. (مرادآبادی و کیا، ۱۳۹۱: ۱۸۱-۲۰۰).

اکبری تبار و هزار جریبی (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای در زمینه تأثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی و اوقات فراغت جوانان با فرا تحلیل نظری تحقیقات خارجی در این حوزه پرداخته و نشان دادند؛ گونه‌های جدید از تعامل و ارتباط و شیوه‌های جدید از زندگی، تحت تأثیر حضور در فضای مجازی برای جوانان ایجاد شده است. نتیجه دیگر حاکی از آن است که شبکه‌های اجتماعی مجازی، تأثیرات عدیده و چندوجهی بر زندگی جوانان و چگونگی گذراندن اوقات فراغت آنان دارد (اکبری تبار و هزار جریبی، ۱۳۹۲).

ب. پیشینه خارجی؛ روبرت کرات و همکارانش در یک تحقیق طولی (۱۹۹۶ - ۱۹۹۵) تأثیر روان‌شناختی و اجتماعی اینترنت را بر ۱۶۹ نفر (در ۷۳ خانوار) سنجیده‌اند. آنان در گزارش خود ابتدا به انواع شیوه‌های استفاده از اینترنت پرداخته‌اند و با تشریح تشابه تلویزیون با اینترنت (از حیث و گرفتن اطلاعات) و تلفن با اینترنت (از حیث وجه ارتباطی آنها)، پیامدهای مشابه را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج

این تحقیق نشان دادند؛ آثار مثبت یا منفی استفاده‌های اجتماعی از اینترنت، به چگونگی شکل تعادلی بستگی دارد که اینترنت میان پیوندهای قوی و ضعیف افراد برقرار می‌کند. عموماً پیوندهای قوی شخصی به وسیله قرابت فیزیکی حمایت می‌شوند. اینترنت به طور بالقوه اهمیت قرابت فیزیکی را در ایجاد و نگهداشت شبکه پیوندهای اجتماعی قوی کاهش می‌دهد. برخلاف تعامل رودررو یا حتی تلفن، اینترنت فرصت‌هایی برای تعامل اجتماعی فراهم می‌آورد که به فاصله میان طرفین بستگی ندارد. افراد غالباً از اینترنت برای حفظ تماس با آنانی که روابط از پیش موجود داشته‌اند، استفاده می‌کنند. اما، در عین حال روابط تازه بر خط نیز برقرار می‌کنند. نتیج همچنین نشان دادند؛ استفاده بیشتر از اینترنت با کاهش ارتباط پاسخگو با اعضای خانواده در خانوار، کاهش اندازه دایره اجتماعی آنان، و افزایش افسردگی و تنهایی آنان همراه بود (کوثری: ۱۳۸۷ به نقل کراوت^۱: ۳۶-۳۷).

تامپسون^۲ (۲۰۰۱) در مطالعات خود نشان داده است؛ واقعیت مجازی امکان انواع تجارب ذهنی را فراهم می‌سازد که می‌تواند انواع مدرن سلطه را منقطع یا متوقف کنند. به زعم تامپسون توانایی واقعیت مجازی در فراگرد خودش نهفته است و اشخاص می‌توانند در یک محیط با واسطه کامپیوتری خاص، خود و جهان را بازسازی کنند. بنابراین، واقعیت مجازی و کارکردهای این راه، می‌تواند در جهت غیرطبیعی کردن فرضی درباره هویت‌های طبیعی داده شده عمل کند، به نحوی که افراد با هویت‌های دروغین از سایر مخاطبین سوء استفاده نمایند. در اتاقهای گفتگوی مجازی مردم می‌توانند دقیقاً به چیزی که آنها می‌خواهند باشند یا دقیقاً چطور می‌خواهند مردم دیگر آنها را ببینند، تبدیل شوند (تامپسون، ۲۰۰۱). این فرایند در بطن خود می‌تواند ناهنجاری‌های بیشماری را برای مخاطبین به همراه داشته باشد.

باومن^۳ (۲۰۰۳) با مطرح کردن پدیده عشق سیال مدعی شد؛ روابط اینترنتی بین دو جنس مخالف بسیار متفاوت از روابطی است که با واسطه سایر رسانه‌ها انجام می‌شود و این روابط به دلیل ماهیت مجازی و دروغین آنها به شدت زندگی بشریت را تهدید می‌کنند. باومن نسبت به این که مفاهیم سنتی وفاداری و عشق واقعی تضعیف شده‌اند، ابراز نگرانی می‌کند. عدم امکان تماس جسمی در این محیط باعث می‌شود برخی افراد فکر کنند که چنین روابطی بی‌اشکال است اما اشنايدر معتقد است مجازی بودن این روابط، نشانه بدون اشکال بودن آن نیست و به‌رحال روابط مجازی به نوعی زندگی دوم و مخفی فرد محسوب می‌شوند. کم‌تحرکی، ارضای آنی، گمنامی و این ایده که در اینترنت تماس بدنی انجام نمی‌شود، باعث روی آوردن گسترده افراد به سمت روابط اینترنتی می‌شود (باومن ۲۰۰۳).

کیت همپتن^۴ و بری ولمن^۵ (۲۰۰۳) در تحقیقی در ناحیه نتویل - حومه تورنتو که با یک شبکه پرسرعت تجهیز شده بود - به مطالعه شبکه‌های اجتماعی، اشتغال شهری، استفاده از اینترنت، و ایستارهای سکنه پرداختند. گردآوری داده‌ها در این تحقیق به دو روش پیمایشی (با استفاده از مصاحبه به

1 Robert Kraut et al

2 Tompson

3 Bauman

4 keit Hampton

5 Barry Wellman

کمک کامپیوتر) و قوم‌نگاری میدانی صورت گرفت. ایشان می‌خواستند بدانند برخورداری از نعمت دسترسی به اینترنت مجانی و بسیار پرسرعت، چه اثری بر انواع روابط بین شخصی افراد با دوستان، بستگان و همسایگان می‌گذارد؟ آنان با مرور سریعی بر بحث دامنه دار سرشت اجتماع، چنین جمع بندی می‌کنند که از دهه ۱۹۷۰ به این سو برخی این بحث را پیش کشیدند که اجتماع لزوماً نباید محلی باشد و این تعاملات حمایتی، اجتماع پذیر و هویت بخش است که اجتماع را تعریف می‌کند، نه آن فضای محلی که این تعاملات در آن روی می‌دهند. دستاورد محتوای تحقیق از این قرار بود که اینترنت، از طیفی از پیوندهای اجتماعی قوی و ضعیف، ابزاری، عاطفی، اجتماعی و نسبی حمایت می‌کند. روابط، به ندرت در ارتباط کامپیوتری صرف محفوظ و محدود می‌مانند، بلکه به صورت ترکیبی از تعاملات برخط و کنارخط در می‌آیند (همپتون و ولمن: ۲۰۰۰: ۲۸۹).

مطالعات پراپروتینیک^۱ (۲۰۰۴) نشان دادند؛ هویت در محیط مجازی به طور مشخص متفاوت با هویت در محیط واقعی است؛ زیرا تفاوت بین محیطها وجود دارد. شخص مختار است از هویت واقعی‌اش در محیط مجازی استفاده کند یا نکند. در محیط مجازی، شخص هویتش را در مسیری شکل می‌دهد که او می‌خواهد آن را در مقابل دیگران به نمایش بگذارد. به عبارت دیگر، او هویتش را به دیگران تحمیل می‌کند. تامبا سه ویژگی اینترنت و شبکه‌های اجتماعی را بیان می‌کند: به هم فشردگی فضا- زمان، حس نکردن مکان و محدوددهای محو شده و جماعت تغییر یافته، باید توجه داشته باشیم که ضروری است هر انسانی در یک فضا یا زمان خاص قرار گرفته باشد (پراپروتینیک، ۲۰۰۴: ۱).

به زعم پراپروتینیک ماهیت مکان و فضا در دنیای دیجیتالی کاملاً دگرگون شده است، امروز، دنیای واقعی با دنیای مجازی چنان در هم فرو رفته که تفکیک آن دو بسیار دشوار شده است. زمان، مفهوم مکانمند گذشته را ندارد. فرهنگ‌ها به شدت در هم ادغام شده و خلوص مکانی و زمانی دیروز خود را از دست داده اند. بنابراین، طبیعی است که هویت در بند مکان- زمان و فرهنگ مکانمند و زمانمند در فضای جدید دچار بحران شود شاید بتوان بحران-های ناشی از گمنامی را در دو دسته تقسیم کرد: یک دسته بحران‌های کلی ناشی از مواجهه انسان با فضای مجازی است که از آن به اضطراب دیجیتالی یاد میکنند و دوم، بحران‌های ناشی از هویت‌های مجازی می‌باشد. وی اضطراب را به سه دوره: اضطراب طبیعی، صنعتی و دیجیتالی تقسیم می‌کند. اضطراب دیجیتالی اضطرابی است که ناشی از ظهور صنعت ارتباطات همزمان و انفجار اطلاعات و مواجهه با انبوهی از دانستنی‌ها و ندانستنی‌هاست که انسان را گرفتار ناتوانی در مدیریت ارتباط و بی‌تعادلی هم در حوزه ارتباطات درون فردی و هم در حوزه ارتباطات بین فردی می‌کند که جهان بیرونی و عینی انسان را تشکیل می‌دهد. (پراپروتینیک، ۲۰۰۴: ۳۷).

لانگ و همکارانش^۲ (۲۰۰۷) در مطالعه خود با عنوان « تأثیر اینترنت بر رشد خود هویتی جوانان»، به تأثیرات اینترنت در شکل‌گیری هویت فردی نوجوانان چینی می‌پردازند. نتایج این تحقیق نشان داد که کاربرد اینترنت نه تنها بر چهار بعد از رشد هویت تأثیر گذاشته است، بلکه شیوه‌های جدیدی از درک

1 Praprotnik

2 Lang et al

صورت بندی هویت نیز در میان آنان مشاهده شده است. در این بررسی نشان داده شد که استفاده از اینترنت به مثابه روشی جهت دریافت تجربیات در محیط سایبرنتیک فهم شده و رشد هویت نیز به عنوان میزان تعهد به یک مفهوم معین از خود، درک می‌گردد (علی پور- قاسمی و میر محمد تبار، ۱۳۹۳: ۴). گیلبرت^۱ و کاراهالیوس^۲ (۲۰۰۹) با مطالعه داده‌های پروفایل تلگرام و الگوهای ارتباطی به منظور پیش بینی دقیق روابط بین دوستان نشان دادند؛ این داده‌ها به علت سهولت دسترسی می‌تواند مورد سوء استفاده افراد قرار گرفته و بعنوان یک نیروی محرک برای وسوسه افراد به منظور سوء استفاده از اطلاعات دیگران قرار گیرد (ای گیلبرت و کی کاراهالیوس: ۲۰۰۹: ۲۱۵).

تیلر^۳ (۲۰۱۲) نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی مجازی در ترکیب با نفوذ قدرت‌های غربی، حرکتی را به سوی همگن سازی جهان آغاز کرده اند که این حرکت سبب ایجاد تضاد و ستیز در جهان و حرکت برخی ملت‌ها به سوی شکست و تضعیف هویت ملی و سنت‌های شان شده است. همچنین وی معتقد است که به واسطه این شبکه‌های اجتماعی مجازی افراد قابل توجهی در سراسر دنیا در تعامل با یکدیگر قرار گرفته اند و با فرهنگ و عقاید بیگانه رو به رو شده اند و در خصوص از دست دادن هویت‌های ملی و دینی شان احساس خطر کرده اند (علی پور- قاسمی و میر محمد تبار، ۱۳۹۳: ۴).

گلبک^۴ (۲۰۱۳) نشان داد در باب استفاده از شبکه‌های اجتماعی نگرانی‌های زیادی در مورد حریم خصوصی مخاطبین از جمله؛ دست یابی به اطلاعات، سوء استفاده، داده کاوی و... مطرح می‌شود. (گلبک: ۲۰۱۳: ۲۵۲) که هر کدام می‌توانند در گرایش افراد مخاطب به ناهنجاری‌های اجتماعی مؤثر واقع شوند.

فضای مجازی و جوانان

هر چند مفاهیم نسل X، نسل Y و نسل M براساس مصرف رسانه‌ای در جامعه آمریکایی طراحی شده‌اند. با وجود این، برخی معتقدند که مفهوم نسل Y در حال حاضر قابل تعمیم به نسل جوان ایران است. ویژگی‌های خاصی برای نسل Y برشمرده شده‌اند که وجه مشترک همه آن‌ها استفاده از اینترنت است و چنان که گفته شد، این نوع طبقه‌بندی نسلی از استفاده هر نسل از رسانه‌ها نتیجه شده است. آرمور^۵ (۲۰۰۵) ویژگی‌های نسل Y را علاوه بر استفاده از اینترنت، توقع زیاد از خود، توقع زیاد از کارفرمایان، تلاش برای موفق شدن به صورت سریع، تلاش بی‌وقفه برای آموختن معطوف به هدف بودن می‌داند. همچنین او هوش اقتصادی، تغییرخواهی، تمایل به عدم تبعیت از هنجارها و تلاش برای حفظ تعادل را هم از دیگر ویژگی‌های نسل Y می‌داند. پرز^۶ (۲۰۰۸) هم نسل Y را همراهان همیشگی کامپیوترها می‌داند و معتقد است برخلاف نسل X تلویزیون برای این نسل همه چیز نیست. تأثیرپذیری از همالان هم ویژگی دیگر این نسل است که پرز معتقد است این تأثیرپذیری بسیار بیشتر از

1 Gilbert, E.

2 Karahalios, K

3 Tiller

4 Golbeck

5 Armour

6 Perez

تأثیرپذیری از آگهی‌های رسانه‌ای است. همچنین پرز به هوشیاری اجتماعی این نسل اشاره می‌کند و معتقد است برای این نسل شغل همه چیز نیست بلکه، آن‌چه در اطراف می‌گذرد، برای او به همان اندازه اهمیت دارد. شورت^۱ و ریوز^۲ (۲۰۰۹) این نسل را نسل مجازی و با دوره‌های کوتاه توجه می‌خوانند. بر اساس پژوهش حاضر ویژگی‌های عمده نسل Y از قرار زیر می‌باشند:

الف) استفاده از اینترنت، این نسل اصولاً بر مبنای مصرف اینترنتی تعریف می‌شود و بنابراین اگر قرار باشد در جایی نسل Y شکل بگیرد، استفاده از اینترنت ویژگی اصلی خواهد بود.

ب) تغییرخواهی. جوانان این نسل تغییرخواه هستند. این بدان معناست که این گروه اجتماعی وضعیت موجود را نمی‌پذیرند و از توانایی‌های رسانه‌ای خود برای ایجاد تغییر استفاده می‌کنند. این مسئله به ویژگی سوم نسل Y منتهی می‌شود.

پ) ناهمسازی سیاسی. جوانان این نسل به لحاظ سیاسی با وضعیت حال حاضر مشکل دارند. در برخی موارد این ناهمسازی ممکن است به اعمال غیر قانونی و تخریب هم منجر شود.

ت) مسئولیت اجتماعی. جوانان این نسل به مسائل اجتماعی اهمیت می‌دهند. برای این نسل ناهنجاری‌های اجتماعی مسائلی مربوط به دیگران نیست بلکه همه در برابر مشکلات اجتماعی مسئولند.

نگرانی در مورد رسانه‌های نوظهور به هیچ عنوان جدید نیستند، برخی نویسندگان مثل جونسون^۳ (۲۰۰۵) نشان می‌دهند که در هر دوره تاریخی، رسانه‌های نوین مثل روزنامه، سینما، رادیو و تلویزیون، نگرانی‌هایی را در جوامع غربی ایجاد کرده‌اند. در کشور ما هم با نگاهی به تاریخ رسانه‌ها، متوجه خواهیم شد که نگرانی از اثرات فرهنگی، سیاسی و اجتماعی ورود رسانه‌های جدید، اصلاً مسئله جدیدی نیست. اینترنت در اواخر دهه ۱۹۷۰ میلادی در میان جوانان ایران رواج یافت و بلافاصله محبوبیت فزاینده‌ای در میان آنان پیدا کرد. برخلاف رسانه‌های سنتی، افراد بی‌سواد یا کم‌سواد نمی‌توانند از اینترنت استفاده کنند. اینترنت نیاز به نوع جدیدی از سواد رسانه‌ای دارد که به مراتب پیچیده‌تر از سواد لازم برای کار با رسانه‌های پیشین است. امروزه بیش از ۴۵ درصد کاربران اینترنت در خاورمیانه در ایران زندگی می‌کنند. نشان می‌دهد که جوانان نسل انفجار جمعیت به خوبی خود را با شرایط روز جهان وفق داده‌اند، در حالی که ایرانیان در تحقیقی که دانیل لرنر^۴ در حدود شش دهه پیش انجام داده بود، در میان شش کشور خاورمیانه، رتبه آخر را در میزان استفاده از رسانه‌ها کسب کرده بودند. شاهراه اطلاعاتی: چنان‌که دیدیم، اینترنت در میان جوانان ایران رسانه پرترفداری است. دلایل متفاوتی می‌توان برای این امر ذکر کرد. اینترنت به جوانان کمک می‌کند تا با سایر هم‌فکرانشان جماعت تشکیل دهند (سیلوراستون^۵، ۲۰۰۴).

ویژگی گمنامی در اینترنت، به جوانان ایران امکان می‌دهد تا بدون هراس از عواقب اجتماعی، مسائل عقیدتی، عاطفی و پزشکی خود را با مشاوران در میان گذارند. مهدوی (۱۳۸۱) نشان می‌دهد که

1 Short
2 Reyuz
3 Joinson
4 Lerner
5 Silverstone

ایرانیان، به سؤالات حساسیت‌برانگیزی چون روابط جنسی، در اینترنت خیلی راحت‌تر از فضای واقعی پاسخ می‌دهند. روابط اینترنتی، سرمایه اجتماعی را افزایش می‌دهد (منتظر قائم و تاتار، ۱۳۸۴؛ بست^۱ و کروگر^۲، ۲۰۰۶)، بدین معنا که اینترنت می‌تواند به وسیله امکانات خود، پیوندهای درون‌گروه را مستحکم نماید و در نتیجه این پیوند، اعتماد بین اعضا بیشتر می‌شود. در این صورت می‌توان انتظار داشت که اتحاد بین آن‌ها افزایش یابد و به بیشتر شدن قدرت آن‌ها منجر گردد. با قدرتمند شدن گروه، اعضا می‌توانند روابط اجتماعی خود را افزایش داده و کیفیت آن را بالا ببرند. همچنین در مورد جوانان، شکاف جنسیتی در استفاده از اینترنت بسیار کمتر از میزان شکاف جنسیتی در دسترسی به سایر رسانه‌هاست (سورین^۳ و تانکارد^۴، ۲۰۰۱؛ کلی و دیگران^۵، ۲۰۰۶). این ویژگی اینترنت باعث شده که زنان ایرانی به شدت به سمت اینترنت و وبلاگ‌نویسی روی بیاورند. بعداً در بخش بررسی وبلاگ‌ها خواهیم دید که زنان ایرانی از ابتدای رواج پدیده وبلاگ‌نویسی در ایران، پایه‌پای مردان و حتی گاهی جلوتر از آن‌ها حرکت کرده‌اند. از سوی دیگر، اینترنت جوانان ایرانی را با چالش‌هایی هم مواجه کرده است.

در ایران، پدیده‌ای که باومن از آن تحت عنوان عشق سیال یاد کرده است، بسیار رایج شده است و با توسعه اینترنت به مناطق دوردست و سنتی‌تر، به راحتی می‌توان پیش‌بینی کرد که در سال‌های آینده، گستره و عمق آثار آن افزایش قابل ملاحظه‌ای پیدا خواهد کرد. در واقع جوان ایرانی در خانواده سنتی پیرامون، امکانات ارزان و کم‌دردسر فضای مجازی برای برقراری ارتباط با جنس مخالف را، به سختی با دردسرهای ازدواج پرهزینه سنتی عوض خواهد کرد. این واقعیت خودبه‌خود به پیش‌بینی کاهش نرخ ازدواج در میان جوانان ایرانی در سال‌های آتی منجر می‌شود. چنان‌که گفته شد، اینترنت رسانه‌ای با امکاناتی متفاوت از تمامی رسانه‌های پیش از خود و واجد تمام امکانات آن‌هاست. بنابراین طبیعی است کسانی که از این رسانه استفاده می‌کنند ظرف مدت کوتاهی به لحاظ آگاهی از دیگران فاصله بگیرند. این شکاف آگاهی می‌تواند به بزرگ‌تر شدن شکاف نسلی میان نسل سوم و نسل‌های پیش از آن منجر شود.

شبکه‌های اجتماعی مجازی و بحران هویت

برای تبیین بحران هویت در فضای مجازی، توجه به یک نکته مهم ضروری است. جوامع در حال‌گذار، عمدتاً در حال سپری کردن و مواجه شدن با بحران‌های هویت دوره تاریخی خود معادل با دوره صنعتی شدن اروپا بوده‌اند. با این حال، به‌طور گریزناپذیر با پدیده‌های جهانی شدن و فضای مجازی در فرایند ارتباطات نوین مواجه شده‌اند. دوره تاریخی جدید نیز همراه خود، نوعی از عناصر بحران‌زای هویتی را حمل می‌کند و مسئله کشورهای درحال توسعه از آن‌جا پیچیده‌تر می‌شود که این کشورها هم‌زمان بدون طی دوره تاریخی خود بحران‌های تو در توی هویتی را تجربه می‌کنند که ناشی از روهم افتادگی دو دوره

1 Best

2 Krouker

3 Severin

4 Tankard

5 Kelly et al

تاریخی است. به نظر کاستلز^۱ (۲۰۰۱: ۲۷)، سیاست‌های مربوط به هویت را باید در جایگاه تاریخی خود بررسی کرد. یکی از عوامل مهم در تاریخ و جغرافیا، مؤلفه فضای مجازی و قدرت آن است که نیروی قوام‌بخش هویت و بسیاری دیگر از پدیده‌ها و فرآورده‌های تاریخی، اجتماعی و فرهنگی است. جهانی‌شدن نیز روندی تاریخی و دگرگونی‌ای مفهومی است که تغییرات و تحولاتی را در برداشت‌ها، باورها، اندیشه‌ها و سلیقه‌های ملت‌ها به همراه دارد و دامنه آن هویت فرهنگی را نیز فرا گرفته است. جهانی‌شدن و فضای مجازی به طور مداوم و گسترده با شیوه‌ها و داده‌های مختلف به نوعی دائماً در حال ایجاد تغییر در باورها، انگاره‌ها، عقاید، ارزش‌ها، چشم‌داشت‌ها و حتی نیازها هستند. بسیاری معتقدند مهم‌ترین عامل هویت‌ساز «معنا» است و این معناست که دائماً در عصر اطلاعات در حافظه تاریخی جوامع دستخوش تغییر، هر چند تدریجی، می‌گردد. کاستلز با توجه به اهمیت معنا در عصر اطلاعات و تلاش کنشگران مختلف اجتماعی جهت نیل به معنایی خاص، آن را در تقابل با مفهوم قدیمی «کارکرد» قرار می‌دهد که از سوی نهادهای مسلط اعمال می‌شود این هویت ناشی از هنجارهای اجتماعی است و وابسته به روابط و ترکیب و پیش‌افراد، نهادها و سازمان‌های جامعه است. هویت منبع معنا برای خودکنشگران است و به‌دست خود آنها از رهگذر فرایند فردیت بخشیدن، ساخته می‌شود (کاستلز، ۲۰۰۱: ۲۳).

ناهنجارهای اجتماعی؛ آنومی ضرورتاً معادل بی‌قانونی نیست همان‌گونه که بی‌قانونی هم ضرورتاً معادل آنومی نیست. نسبت این دو، نسبت (عموم و خصوص من وجه) است. اما گاهی هم قوانین جاری، رفتارهای نابهنجار را دامن می‌زنند. یعنی نقض غرض صورت می‌گیرد. در برخی از جوامع، ساختارهای اجتماعی به گونه‌ای است که کنشگران، هدف‌های مطلوب و در عین حال دست‌یافتنی را نمی‌توانند شناسایی کنند. یا در برخی موارد، سازمان‌های ی، هدف‌های متعدد و متفاوتی را که با هم تباین دارند به اعضای خود را ارائه می‌دهند. مفهوم آنومی در جوامع بزرگ و پیچیده، با ابهام روبه‌رو است در صورتی که کاربرد آن در تشکیلات مدیریت یا در جوامع ساده از تعریف دقیق و روشن تری می‌تواند برخوردار باشد.

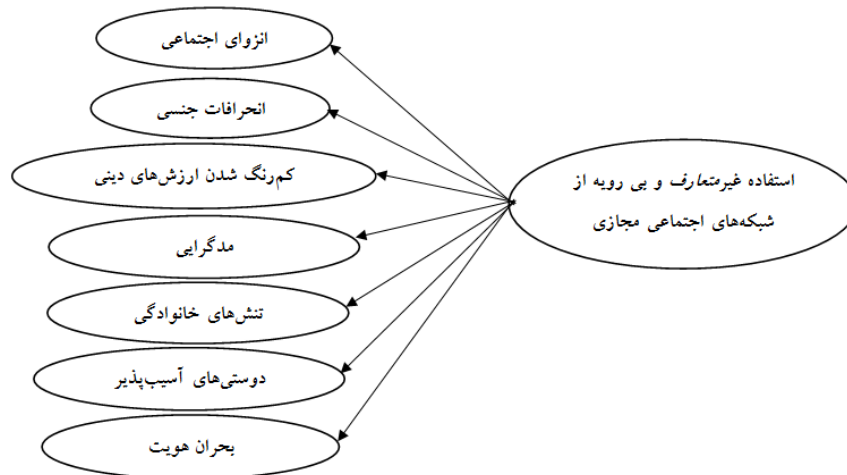
زمان وقوع بی‌هنجاری عبارت است از: عدم جذب کامل افراد در درون نظام اجتماعی و کاهش قدرت هنجارها به دلایلی نظیر انقلاب، دگرگونی‌های اجتماعی و تنازع درونی هنجارها. دورکیم ناهنجاری در نظام مدرن را ناشی از عدم سازگاری اجزا در همبستگی ارگانیک و تقسیم کار پیچیده و فزاینده می‌داند. انواع خودکشی‌ها، نمود انواع نظامات اجتماعی و حالت‌های گوناگون جوامع اند. (بخارایی، ۱۳۹۲: ۱۵۳).
مرتون^۲ انحراف را ناشی از وجود شکاف در ساختار اجتماعی بین آرزوها و موفقیت عملی (بین اهداف و وسایل) و بسته به جایگاه‌های متفاوت انسان‌ها در درون یک ساختار فرصتی می‌داند. ساختار فرصت‌ها و موقعیت‌های اجتماعی منجر به بروز رفتارهای انحرافی غیر عادی (نوآوری، آیین‌گرایی) و ناسازگارانه (انزوا طلبی و طغیان‌گری) می‌شود. کلوارد^۳، متغیر دستیابی به وسایل نامشروع را به متغیر مرتون در

1 Kastells

2 Merton

3 Cloward

تبیین انحراف یعنی دستیابی به وسایل مشروع افزود. مارکس^۱ مفهوم ((الیناسیون^۲) را مترادف نابهنجاری دانست و آن را محصول تضاد طبقاتی عنوان داشت. الیناسیون یا (از خود بی خود شدن) ناشی از تولید سرمایه داری و به معنی تجسد و چیزوارگی انسان است. سیمن، از خود بی خود شدن را دارای اشکال پنج گانه زیر می‌داند(جی اف گاسکی^۳ و ان ام رای^۴: ۲۰۰۱: ۲۱۴): ۱- بی‌هنجاری^۵، ۲- بی‌قدرتی^۶، ۳- بیهودگی و پوچی^۷، ۴- انزوا^۸ و ۵- تنفر^۹.

مدل ۱: مدل تحلیلی تحقیق

فرضیات تحقیق

- با توجه به نظریه‌های مطرح شده و مدل نظری هفت فرضیه به شرح زیر در تحقیق مطرح شده است؛
۱. به نظر می‌رسد بین استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی و انزوای اجتماعی جوانان شهر کرمانشاه رابطه وجود دارد.
 ۲. به نظر می‌رسد بین استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی و انحرافات جنسی جوانان شهر کرمانشاه رابطه وجود دارد.
 ۳. به نظر می‌رسد بین استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی و کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی جوانان شهر کرمانشاه رابطه وجود دارد.

1 Marx
 2 Elination
 3 Gaski, J. F
 4 Ray, N. M
 5 Normlessness
 6 Powerlessness
 7 Meaninglessness
 8 Isolation
 9 Estrangement

۴. به نظر می‌رسد بین استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مدگرایی جوانان شهر کرمانشاه رابطه وجود دارد.
۵. به نظر می‌رسد بین استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تنش‌های خانوادگی جوانان شهر کرمانشاه رابطه وجود دارد.
۶. به نظر می‌رسد بین استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی و دوستی‌های آسیب‌پذیر جوانان شهر کرمانشاه رابطه وجود دارد.
۷. به نظر می‌رسد بین استفاده غیر متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی و بحران هویت جوانان شهر کرمانشاه رابطه وجود دارد.

روش شناسی تحقیق

روش مورد استفاده برای گردآوری اطلاعات میدانی بود، جامعه آماری پیمایش را کلیه جوانان ۱۵ تا ۳۵ ساله شهر کرمانشاه تشکیل می‌دهند که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰، ۳۴۱۶۵۲ نفر بودند. در این تحقیق برای برآورد حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است.

$$\frac{Nz^2pq}{Nd^2 + Z^2Pq}$$

ضریب اطمینان: ۹۵٪ z: ۱.۹۶ p=q: ۰/۵ d: ۰/۵

$$n = \frac{341652 * 1.96^2 * 0.05^2}{341652 * 0.05^2 + 1.96^2 * 0.05^2} = 267$$

بنابراین نمونه مناسب ۲۶۷ نفر است که به ۲۷۰ نفر افزایش یافت. در پژوهش حاضر برای این که نمونه انتخابی از تمام مناطق شهر کرمانشاه انتخاب گردد و پرسشنامه نیز در مناطق مختلف شهر پخش شود، از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای و سیستماتیک استفاده شد. نمونه بر اساس نواحی شهر کرمانشاه شامل جدول شماره ۱ بود:

جدول ۱. انتخاب نمونه‌ها بر مبنای نواحی سه‌گانه کرمانشاه

نواحی	ناحیه یک	ناحیه دو	ناحیه سه	جمع
نمونه‌های انتخابی	۹۰ نفر	۹۰ نفر	۹۰ نفر	۲۷۰

برای سنجش روایی مقیاس‌ها از تکنیک تحلیل عاملی استفاده گردید، به این ترتیب که گویه‌هایی که در هیچ‌کدام از عامل‌های یک مقیاس جای نگرفتند به عنوان گویه ای که موضوع دیگری را می‌سنجد حذف شدند. برای سنجش پایایی مقیاس‌ها، از تکنیک آلفای کرونباخ استفاده شده است. روش کار در این تکنیک به این صورت است که آلفای یک مقیاس در صورتی که کمتر از ۰/۸۵ باشد آن مقیاس ناپایا شناخته شده و در این صورت باید گویه‌هایی را که در ناپایا بودن مقیاس تأثیر بیشتری دارند برای افزایش آلفا حذف نمود.

تعریف نظری متغیرهای مهم تحقیق

بحران هویت: زمانی که فرد یا جامعه از عناصر هویت ساز خویش مانند دین، زبان، نژاد، قومیت و فرهنگ آگاهی نداشته باشد و یا عناصر هویتی جایگاه خود را به عنوان شاخص های شناخت یک جامعه از دست بدهد فرد یا جامعه با بحران هویتی مواجه می‌شود. به اعتقاد بایندر، بحران هویت ضرورتاً، بحران یک کشور نیست، بلکه بحران عصر ماست (پای و دیگران^۱، ۱۳۸۰: ۹۳-۹۲).

مدگرایی: برخی جامعه شناسان، مد را نوعی الگوی رفتاری و گروهی دیگر از جامعه شناسان، مد را الگویی فرهنگی دانسته اند. مد می‌تواند تقلید از شیوه‌های نو برای کسب اعتبار ناشی از پیش تاز بودن باشد (ساروخانی، ۱۳۶۶: ۲۳۶).

انحرافات جنسی: انحراف جنسی عبارت است از عملی که به منظور ارضای تمایلات جنسی برخلاف عرف انجام می‌گیرد.

تنش‌های خانوادگی: از میان رفتن تفاهم و توافق اعضای خانواده که منجر به اختلاف و دعوا در خانواده می‌شود (پناهی، ۱۳۸۶: ۳۳).

بی‌اعتنایی و کم رنگ شدن ارزش‌های دینی: گرایشی است که مروج حذف یا بی‌اعتنایی به نقش دین در ساحت‌های مختلف حیات انسانی است، براین اساس انسان می‌تواند مستقل از دین، شئون زندگی خود را تدبیر کند (شجاعی زند، ۱۳۸۱: ۱۲۵).

دوستی‌های آسیب پذیر: اینترنتی شدن روابط اجتماعی در جامعه امروز منجر به شکل جدیدی از ارتباطات در جامعه ما شده است و محدودیت ارتباط با جنس مخالف از بین رفته است، این مسئله به ویژه از طریق اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مانند فیسبوک یا وبگاه‌های دوستیابی و همسریابی و . . . عمق بیشتری گرفته است که به افراط و بی‌قید و بندی کشیده می‌شود (کنعانی، ۱۳۹۳: ۶۵).

تعریف عملیاتی متغیرهای مهم تحقیق

همانگونه که می‌دانیم تعریف عملیاتی عبارت است از به امور واقع و قابل مشاهده برگرداندن مفاهیم و متغیرها می‌باشد (رفیع پور، ۱۳۶۷: ۱۵۵) به منظور تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق این متغیرها در قالب گویه‌هایی مورد سنجش قرار گرفته اند که در زیر آورده شده است؛

جدول ۲. گویه‌های متغیرهای تحقیق

دوست دارم از سبک لباس پوشیدن و سبک آرایش شخصیت‌های مورد علاقم در شبکه‌های اجتماعی استفاده کنم.	گویه‌های مدگرایی
سعی میکنم عکس‌هایی که در شبکه اجتماعی از خودم قرار بدم به روز و با ژست‌های متنوع باشد.	
همانندی با ستارگان و شخصیت‌های هنری و ورزشی که در شبکه‌های اجتماعی می‌بینم برایم مهم است.	

ادامه جدول ۲. گویه‌های متغیرهای تحقیق

	استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی موجب شکل‌گیری نیازهای کاذب در بین جوانان می‌شود.
گویه‌های انحرافات جنسی	روابط ایجاد شده در شبکه‌های اجتماعی موجب تنوع طلبی در روابط جنسی می‌شود.
	پخش فیلم، عکس و جوک جنسی در شبکه‌های اجتماعی موجب عادی شدن این مسائل در میان کاربران می‌شود.
	ایجاد روابط جنسی مجازی در شبکه‌های اجتماعی بین جوانان باعث کاهش تمایل آنان به ازدواج می‌شود.
	ایجاد روابط جنسی مجازی در شبکه‌های اجتماعی بین جوانان باعث بی‌عاطفه و بی‌احساس شدن رابطه جنسی واقعی می‌شود.
تنش‌های خانوادگی	استفاده مداوم جوانان از شبکه‌های مجازی موجب کاهش ارتباطات خانوادگی و تنش و جدال با پدر مادرها می‌شود.
	استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی موجب شکاف بین ارزش‌ها و اعتقادات والدین و فرزندان می‌شود.
	استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی توسط زوجین در زندگی مشترک، موجب اختلاف و جدایی بین آنان می‌شود.
	استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی موجب بلوغ زودرس در میان نوجوانان می‌شود.
گویه‌های کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی	استفاده مداوم جوانان از شبکه‌های اجتماعی موجب خارج شدن کنترل والدین بر آنان می‌شود.
	استفاده از شبکه‌های مجازی موجب ایجاد روابط غیر شرعی با جنس مخالف در میان جوانان می‌شود.
	استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی موجب ترویج سبک پوشش و رفتارهای انحرافی می‌شود.
	استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی موجب کم‌رنگ شدن انجام واجبات دینی و به حاشیه رفتن آنها می‌شود.
	در شبکه‌های اجتماعی در میان بعضی از کاربران به صراحت به شخصیت‌ها و اعتقادات مذهبی توهین می‌شود.
	در برخی از شبکه‌های اجتماعی صراحتاً به تبلیغ دین ستیزی و فرقه‌گرایی در میان کاربران پرداخته می‌شود.
گویه‌های بحران هویت	در بسیاری از شبکه‌های اجتماعی هویت‌های قومی بین کاربران به راحتی به چالش کشیده می‌شوند.
	در شبکه‌های اجتماعی مجازی به راحتی هویت ایرانی - اسلامی به چالش کشیده می‌شود و هویت‌های جدید بیگانه ایجاد می‌شود.
	استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب ایجاد هویت‌های سیال و چندگانه در میان کاربران می‌شود.
	در شبکه‌های مجازی یک نوع سردرگمی هویتی در بین کاربران ایجاد شده است.
گویه‌های میزان فردگرایی	استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی افراد را از جمع‌های خانوادگی جدا کرده و به تنهایی می‌کشانند.
	استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی موجب افسردگی ناخواسته افراد می‌شود.
	استفاده مداوم از شبکه‌های اجتماعی افراد را از جمع‌های خانوادگی جدا کرده و به تنهایی می‌کشانند.

یافته‌های تحقیق

الف. یافته‌های توصیفی

جدول زیر فراوانی متغیر جنس و وضعیت تأهل پاسخگویان را نشان می‌دهد.

جدول ۳. فراوانی متغیر جنس و وضعیت تأهل

متاهل	مجرد	زن	مرد	
۳۳	۲۲۴	۹۷	۱۷۳	فراوانی
۱۲	۸۱.۸	۳۵.۴	۶۳.۱	درصد

با توجه به نتایج جدول فوق بیشتر پاسخگویان با ۶۳.۱ درصد مرد و ۳۵.۴ درصد آن‌ها نیز زن می‌باشد. همچنین بیشتر پاسخگویان با ۸۱.۸ درصد مجرد و ۱۲ درصد آنان نیز متأهل می‌باشند. ۳.۶ درصد نیز به سایر تعلق دارند. جدول زیر توزیع جمعیت به لحاظ وضعیت سن و میزان تحصیلات را نشان می‌دهد.

جدول ۴. فراوانی متغیر وضعیت سن و میزان تحصیلات

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد	میزان سن	فراوانی	درصد
ابتدایی	۶	۲.۲	۲۰-۱۵	۲۹	۱۰.۵
راهنمایی	۹	۳.۳	۲۵-۲۰	۶۹	۲۵.۵
دیپلم	۸۴	۳۰.۷	۳۰-۲۵	۷۳	۲۹.۵
فوق دیپلم	۶۱	۲۲.۳	۳۵-۳۰	۹۹	۲۷
کارشناسی	۷۶	۲۷.۷	کمینه	۱۶	
کارشناسی ارشد	۲۴	۸.۸	بیشینه	۳۶	
دکتری و بالاتر	۵	۱.۸	میانگین	۲۷.۵۹	
تحصیلات حوزوی	۵	۱.۸	-----		

جدول فوق فراوانی متغیرهای میزان تحصیلات و میزان سن پاسخگویان را نشان می‌دهد. در مورد متغیر میزان تحصیلات بیشتر پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم با ۳۰.۷ درصد و بعد از آن بیشتر پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی با ۲۷.۷ درصد می‌باشند. جدول زیر توزیع جمعیت به لحاظ میزان استفاده از اینترنت را نشان می‌دهد.

جدول ۵. فراوانی متغیر میزان استفاده از اینترنت

درصد معتبر	درصد	فراوانی	میزان استفاده از اینترنت	معتبر
۱۰.۷	۱۰.۶	۲۹	کمتر از یک ساعت	
۱۱.۱	۱۰.۹	۳۰	یک تا دو ساعت	
۲۲.۲	۲۱.۹	۶۰	دو تا سه ساعت	
۲۳.۷	۲۳.۴	۶۴	سه تا چهار ساعت	
۱۸.۵	۱۸.۲	۵۰	چهار تا پنج ساعت	
۱۳.۷	۱۳.۵	۳۷	بیشتر از پنج ساعت	
----	۱.۵	۴	داده‌های مفقوده	

جدول فوق میزان ساعات استفاده از اینترنت در میان پاسخگویان را در طول شبانه‌روز نشان می‌دهد. که با توجه به آن بیشتر پاسخگویان با ۲۳.۴ درصد بین سه تا چهار ساعت در طول شبانه‌روز از اینترنت استفاده می‌کنند.

جدول زیر توزیع جمعیت به لحاظ اهداف و منظور استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را نشان می‌دهد.

جدول ۶. فراوانی متغیر اهداف و منظور استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی

درصد معتبر	درصد	فراوانی	اهداف و منظور استفاده
۷.۳۶	۱.۳۶	۹۹	تفریح و سرگرمی
۷.۱۳	۵.۱۳	۳۷	دوستیابی
۱.۸	۸	۲۲	گفتگو و دیدن دوستان
۶.۵	۵.۵	۱۵	استفاده علمی - آموزشی
۴.۱	۴	۱۱	انجام امورات کاری
۹.۳۱	۴.۳۱	۸۶	وقت گذرانی
---	۵.۱	۴	سایر

جدول فوق اهداف و منظورهای پاسخگویان را از استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را نشان می‌دهد که با توجه به آن، تفریح و سرگرمی با ۱.۳۶ درصد بیشترین هدف و بعد از آن وقت گذرانی با ۹.۳۱ درصد بیشترین هدف و منظور استفاده است. همچنین استفاده به منظور انجام امورات کاری با ۴.۱ درصد کمترین منظور استفاده است. در جدول زیر میانگین و انحراف معیار مربوط به هرکدام از متغیرهای وابسته بیان شده است.

جدول ۷. میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیرهای وابسته

آماره	مدگرایی	انحرافات جنسی	تنش‌های خانوادگی	کم رنگ شدن ارزش دینی	بحران هویت	دوستی آسیب‌پذیر	فردگرایی
میانگین	۳۳.۳	۳۵.۳	۴۷.۳	۲۰.۳	۴۱.۳	۲۱.۳	۵۳.۳
انحراف معیار	۵۱.۰	۴۸.۰	۴۰.۰	۴۵.۰	۴۳.۰	۵۴.۰	۵۵.۰

بنابر داده‌های جدول فوق به اعتقاد پاسخگویان این مطالعه در یک مقیاس ۵ نمره ای، ناهنجاریهای اجتماعی (مدگرایی، انحراف جنسی، تنش خانوادگی، ارزش دینی، بحران هویت، دوستی آسیب‌پذیر و انزوا و تنهایی) متأثر از شبکه‌های اجتماعی مجازی، در حد متوسط و بالاتر وجود دارد. در واقع پاسخگویان این مطالعه اعتقاد دارند که شبکه‌های اجتماعی مجازی در حد متوسط به بالا موجب ناهنجاریهای اجتماعی می‌شوند.

ب. یافته‌های تبیینی

برای بررسی و تحلیل فرضیات تحقیق از آزمون همبستگی استفاده شده است. آزمون مذکور این امکان را فراهم می‌نماید تا با لحاظ کردن سطح معنی داری ($\alpha < 0.05$)، بتوان معنی دار بودن تایید یا رد فرضیه تحقیق را بررسی و ارائه نمود. با توجه به اینکه در این تحقیق از نرم افزار آماری SPSS استفاده شده است و با عنایت به اینکه این نرم افزار پس از محاسبه آماره آزمون، سطح معنی داری آن را ارائه می‌کند لذا در نتایج تحلیلها هرگاه سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ بوده است این نتیجه حاصل شده است که فرض صفر آزمون مورد نظر تایید قرار نگرفته است و فرضیه محقق تایید می‌گردد.

- بررسی نرمال بودن توزیع

اولین گام در استفاده از آمار استنباطی تعیین نرمال بودن توزیع است. در صورتی که توزیع نرمال باشد می‌توان از آمار پارامتریک برای تحلیل داده‌ها استفاده کرد. برای این منظور از آزمون K. S استفاده شده است. نتایج آزمون در جدول زیر آمده است.

جدول ۸. آزمون کلموگراف اسمیرنوف برای نرمال بودن متغیرهای تحقیق

متغیرها	کلموگراف اسمیرنوف	
	مقدار آماره	درجه آزادی
مدگرایی	۳۱.۲	۲۶۵
انحراف جنسی	۲۲.۳	۲۶۵
تنش خانوادگی	۶۵.۲	۲۶۵
کم رنگ شدن ارزشهای دینی	۸۸.۰۱	۲۶۵
بحران هویت	۱۲.۲	۲۶۵
دوستی‌های آسیب‌پذیر	۰.۹۱.۳	۲۶۵
انزوا	۶۵.۳	۲۶۵
ناهنجاری کلی	۷۷.۳	۲۶۵

از آنجا که تعداد نمونه در این تحقیق بیشتر از ۵۰ مورد است از آماره کلوموگروف - اسمیرنوف استفاده شده است. با توجه به جدول می‌توان گفت از آنجا که عدد معناداری برای تمام متغیرها بالاتر از آستانه ۰/۰۵ است، توزیع نمرات در این شاخص‌ها نرمال است.

آزمون فرضیات تحقیق

از آنجایی که شاخص‌های این مطالعه با یک مقیاس ۵ نمره ای اندازه‌گیری شده اند بنابراین می‌توان گفت عدد ۳ حد وسط این مقیاس است و چنانچه میانگین هر یک از شاخص‌های ناهنجاریهای اجتماعی به طور معنی داری از مقدار ۳ بیشتر شود این به معنی تأیید آماری و علمی تأثیر افزایشی استفاده بی‌رویه و نامتمعارف از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ناهنجاری‌های اجتماعی از نظر جوانان خواهد بود. لذا به منظور آزمون فرضیات تحقیق از آزمون T تک نمونه ای استفاده شده است.

جدول ۹. آزمون فرضیات تحقیق (رابطه بین متغیر شبکه‌های اجتماعی مجازی با متغیرهای وابسته)

متغیر	مقدار آزمون = ۳		میانگین بدست آمده = ۳/۳۳	
	مقدار آماره t	درجه آزادی	معنی داری	اختلاف
				میانگین
انزوا و تنهایی	۷.۱۰	۲۶۹	...	۳۳
بحران هویت	۴۳.۱۵	۲۶۹	...	۴۱
انحراف جنسی	۱.۱۲	۲۶۹	...	۳۶
تنش خانوادگی	۹۴.۱۸	۲۶۹	...	۴۷
مد گرایی	۷۳.۱۰	۲۶۹	...	۳۴
کم رنگ شدن ارزش‌های دینی	۴.۷	۲۶۹	...	۲
دوستی آسیب پذیر	۴۴.۶	۲۶۹	...	۲۱

در جدول زیر سلسله مراتب ناهنجاری‌های اجتماعی منبعث از شبکه‌های اجتماعی مجازی از نظر پاسخگویان ارائه شده است.

جدول ۱۰.۱. آزمون رتبه ای اسپیرمن

رتبه	میانگین رتبه	شاخصها
اول	۶۸.۴	انزوا و تنهایی
دوم	۴۸.۴	تنش خانوادگی
سوم	۱۷.۴	بحران هویت
چهارم	۰۵.۴	انحراف جنسی
پنجم	۹۱.۳	مدگرایی
ششم	۴۶.۴	دوستی آسیب پذیر
هفتم	۲۵.۳	کم رنگ شدن ارزشهای دینی

$$X^2 = ۲.۹۲ \quad df = ۶ \quad sig = .۰۰۰$$

همچنان که داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد در سلسله مراتب آسیب‌ها و ناهنجاریهای اجتماعی متأثر از شبکه‌های اجتماعی مجازی از نظر پاسخگویان شاخص انزوا و تنهایی با میانگین رتبه ای ۴/۶۸ در رتبه اول قرار دارد، سپس تنش‌های خانوادگی با میانگین رتبه ۴۸.۴، بحران هویت با میانگین رتبه ۴.۱۷، انحراف جنسی با میانگین رتبه ۰.۴۰۵، مدگرایی با میانگین رتبه ۳.۹۱، دوستی آسیب پذیر با میانگین رتبه ۳.۴۶ و کم رنگ شدن ارزش‌های دینی با میانگین رتبه ۳.۲۵ درصد قرار می‌گیرد. بنابراین از نظر پاسخگویان این مطالعه استفاده نا متعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی در وهله اول موجب انزوا و تنهایی افراد و سپس تنش‌های خانوادگی و بحران هویت می‌شوند.

بحث و نتیجه گیری

تکنولوژی و رسانه‌های ارتباطی یکی از عوامل تأثیر گزار و مهم تغییر در جوامع کنونی به شمار می‌روند، به عبارتی یکی از کارگزاران تغییر در جامعه کنونی که شعاع برد آن فرا زمان و فرا مکان است رسانه‌های مختلفی هستند که به صورت لحظه ای در حال نو شدن و تغییر و تحول گسترده می‌شوند. از جمله تکنولوژی‌های رسانه ای جدید شبکه‌های اجتماعی مجازی جدید هستند که از طریق تلفن‌های همراه به آسانی و سهولت در دسترس و قابل استفاده هستند به طوری که تمامی آحاد جامعه و قشرهای مختلف جامعه را در سنین مختلف تحت تأثیر قرار داده است. بدیهی است رسانه به خودی خود نمی‌تواند مضر و مخرب باشد بلکه آسیب پذیری و مخرب بودن آن بستگی به این دارد که افراد جامعه چه رویکرد و نگرشی از نظر ارزشی به این رسانه‌ها دارند. اینکه آیا افراد شناخت کافی از تکنولوژی‌های نوین رسانه ای دارند یا خیر؟ آیا آنها خود را مقید به حد و مرزهای استفاده از این رسانه‌ها می‌دانند؟ آیا افراد در باب مخاطرات استفاده از تکنولوژی‌های رسانه ای جدید هیچ گونه شناختی دارند؟

به نظر می‌رسد مردم در جامعه ما به خصوص جوانان به صورت افسار گسیخته ای از رسانه‌های مختلف (اینترنت، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی مجازی جدید) استفاده می‌کنند و هیچ گونه حد و مرزی برای خود در این زمینه قائل نیستند. البته فقدان منابع شناختی و ترمیمی در این زمینه برای جوانان و مردم از طریق نهادهای واسطه ای (رسمی و غیر رسمی) به وضوح نمایان است. به عبارتی در این زمینه ما نتوانسته ایم از نظر هنجاری و ارزشی استراتژی خاصی متناسب با فرهنگ و ارزشهای دینی و ملی نسبت به رسانه‌های اجتماعی مجازی نو پدید، اتخاذ کنیم. در واقع مردم در زمینه نحوه و میزان استفاده از آنها و نحوه آسیب زا بودن این رسانه‌ها اطلاعات چندانی ندارند. بنابراین روز به روز شاهد آسیب پذیری مردم و جوانان از این رسانه‌های جدید هستیم که موجبات تغییر و تحول ارزشی، هنجاری و نگرشی در مردم و جوانان می‌شوند و به آسیب‌های روانی و اجتماعی دامن می‌زنند.

نتایج تحقیق حاضر به خوبی مؤید این مطلب است به طوری که اکثر پاسخگویان این مطالعه اعتقاد داشته اند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی جدید موجب نوعی انزوا و تنهایی، مدگرایی، انحرافات جنسی، کم رنگ شدن ارزشهای دینی و اخلاقی، تنش‌های خانوادگی و دوستی‌های آسیب پذیر شده است. اینکه تحت چه ساز و کاری این رسانه‌ها می‌توانند آسیب زا باشند نیاز به بحث و واکاوی ژرفانگر دارد. از آنجایی که کار با شبکه‌های اجتماعی جدید با گوشی‌های همراه مستلزم صرف زمان می‌باشد و افراد تعاملات و ارتباطات خود را با دیگران به این واسطه محدود می‌کنند بنابراین این نظر کاملاً درست است که استفاده از شبکه‌های اجتماعی به صورت تدریجی به نوعی اعتیاد منجر می‌شود و روابط افراد با دیگر اعضای خانواده و دیگر افراد نزدیک به شدت محدود و مختل می‌شود. بنابراین به واسطه استفاده هر روزی و شدید استفاده از رسانه‌های جدید از جمله شبکه‌های اجتماعی مجازی نو پدید در موبایل‌ها و گوشی‌های همراه، شاهد نوعی فرد گرایی مفرط و کاستی در تعاملات و کنش اجتماعی افراد با همدیگر خواهیم بود به طوری که اعضای یک خانواده بسیاری اوقات با همدیگر بیگانه اند و هیچ حرفی برای گفتن ندارند و از نظر تعلق عاطفی و هیجانی نیز چندان برای همدیگر جذاب و تحریک کننده نیستند.

اینکه شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب انحرافات جنسی می‌شوند باید گفت در جامعه کنونی جوانان با مسائل دیگری از جمله بیکاری و در نتیجه عدم توان ازدواج درگیرند لذا احتمالاً در شبکه‌های اجتماعی مجازی به دنبال ارضای نیازهای جنسی و کنش با جنس مخالف باشند این در حالی است که ما در زمینه استفاده از تکنولوژی‌های نوین از جمله شبکه‌های اجتماعی نو پدید دچار تأخر فرهنگی هستیم و از نظر هنجاری و نوع رفتار دچار نوعی عدم تعین و سردرگمی هستیم احتمال زیادی دارد که افراد خود را بی‌محابا در این شبکه‌ها عرضه کنند و همچنین عدم نهادینه شدن ارزشهای اخلاقی و دینی خود مزید بر علت است که شاهد شکل گیری انواع روابط نامشروع دو جنس با همدیگر برای ارضای نیازهای جنسی باشیم.

در زمینه مدگرایی باید گفت هم اکنون شاهد اوج گیری ارزشهای مصرف و مصرف گرایی هستیم، مردم بیش از گذشته به تجمل گرایی و مدگرایی روی می‌آورند و در این راستا شبکه‌های اجتماعی مجازی به شدت به این مسأله دامن می‌زنند، چرا که از این طریق بسیار کم هزینه، در کمترین زمان می‌توان اجناس مختلف را تبلیغ کرد. که به این ترتیب مردم از این کانال با اجناس تزئینی و لوکس بیشتر

آشنایی پیدا می‌کنند و در آن آنها احساس نیاز به صورت هر روزی و لحظه به لحظه بازتولید می‌شود. در نتیجه یکی از آثار این در معرض هر روزی تبلیغات بودن تغییر ذائقه مصرف و تجمل‌گرایی و مدگرایی خواهد بود. به این ترتیب ارزشهای دینی و اخلاقی مربوط به گذشت و ایثار، قناعت، درست‌مصرفت کردن، عدم اسراف و تبذیر و... در این کارزار روز به روز کم‌رنگ‌تر و کم‌فروغ‌تر خواهند شد.

پیشنهادات کاربردی؛ در این قسمت با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاداتی کاربردی ارائه

شده است.

جدول ۱۱. پیشنهادات کاربردی

پیشنهادات	توضیحات
تقویت هویت ملی و مذهبی جوانان	این امر مهم موجب اثرگذاری کمتر شبکه‌های اجتماعی در زمینه تضعیف هویت ملی و مذهبی جوانان می‌شود.
افزایش سواد رسانه‌ای نوجوانان، جوانان و خانواده‌ها	این امر موجب برخورد درست و آگاهانه آنان با شبکه‌های اجتماعی می‌شود
آموزش‌های لازم به جوانان و خانواده‌ها در زمینه استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی مجازی	آموزش‌های لازم به نوجوانان از طریق رسانه‌ها، و نهادهای آموزشی، نقش‌سازنده‌ای در افزایش مهارت جوانان و کاهش آسیب‌های ناشی از این فناوری‌های ارتباطی را در برخواهد داشت.
برنامه‌ریزی دقیق در رابطه با برنامه‌های هویتی به جوانان	به منظور آگاهی از وضعیت جدید و رشد و پویایی ابعاد مختلف هویتی جوانان مکانیسم‌های هویت‌ساز نهادهای اجتماعی باید به کمک ابزارهایی که در اختیار دارند (نظیر: خانواده، آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و رسانه‌های داخلی) به انتقال صحیح میراث فرهنگی، تاریخی و اجتماعی به افراد جامعه و به ویژه نسل جوان بپردازند.
پذیرش شبکه‌های اجتماعی مجازی بعنوان یک ضرورت اجتماعی بعنوان یک فرصت	اگر شبکه‌های اجتماعی مجازی بعنوان یک ضرورت اجتماعی بعنوان یک فرصت مورد پذیرش قرار گیرد و درک درستی از امکانات و ابزارهای نهفته در آن حاصل شود، می‌توان گفت علیرغم پیامدهای منفی آنرا تبدیل به پیامدهای مثبت نمود.
ارزیابی مدل بومی شبکه‌های اجتماعی	تعریف و طراحی یک شبکه اجتماعی مبتنی بر ضرورت‌های فرهنگی داخلی از نکات اساسی تحقیق در حوزه شبکه‌های اجتماعی است. که حمایت‌گسترده مسئولان را می‌طلبد.
تولید و ساخت برنامه‌ها و نرم‌افزارهایی برای آشنایی و آموزش رایگان نحوه استفاده شبکه‌های اجتماعی	این برنامه‌ها می‌تواند باعث آشنایی جوانان با نحوه استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی مجازی شوند.
انجام پژوهش‌هایی در این زمینه به گونه‌ای که بتوان آن را به جامعه کاربران ایرانی تعمیم داد	انجام چنین پژوهش‌هایی کمک می‌کند تا در یک چشم‌انداز کلی‌تر و به شیوه‌ای نظام‌یافته‌تر قادر باشیم در مورد پیامدهای و آثار استفاده از فناوری‌های ارتباطی نوین، به دوری بپردازیم.
افزایش انگیزه در میان جوانان جهت شرکت در انجمن و تشکل‌های گروهی و روابط نهادی	این امر به کنترل بر رفتار و سازماندهی روابط کمک شایانی می‌کند.

منابع

- احمدپور، مریم، قادرزاده، امید (۱۳۸۹)، «تعامل در فضای سایبر و تأثیر آن بر هویت دینی جوانان»، فصلنامه پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، شماره ۵: ۷۵-۹۹.
- اسلامی، مروارید. (۱۳۹۱). بررسی شبکه‌های اجتماعی و تأثیرات آن بر ابعاد مختلف زندگی. نخستین کنگره ملی مجازی و آسیب‌های اجتماعی نو پدید.
- اکبری تبار، علی اکبر و هزار جریبی، جعفر (۱۳۹۲). مطالعه ای در باب تأثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی و اوقات فراغت جوانان، کنگره ملی اداره کل ورزش و جوانان شیراز و پژوهشکده علوم اجتماعی دانشگاه شیراز.
- بخارایی، احمد (۱۳۹۳). جامعه شناسی انحرافات اجتماعی در ایران، تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- بوربورحسین بیگی، مریم (۱۳۸۳). بررسی رابطه اینترنت و شکاف ارزش‌ها در بین دو نسل، پایان‌نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد، استاد راهنما اعظم راودراد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- بینام، امیر علی (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و گرایش دینی (مورد پژوهی: دانشجویان دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران). همایش تخصصی بررسی ابعاد شبکه‌های اجتماعی.
- پناپای، لوسین و دیگران (۱۳۸۰). بحران‌ها و توالی‌ها در توسعه سیاسی، ترجمه غلامرضا خواجه سروی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- پناهی، علی احمد (۱۳۸۶). مهم‌ترین آسیب جنسی دوران نوجوانی و راه کارهای پیش‌گیری و درمان، مجله معرفت، شماره ۱۱۲.
- تامپسون، ج (۲۰۰۱). رسانه‌ها و مدرنیته: نظریه اجتماعی رسانه، ترجمه: مسعود اوحدی، تهران، نشر سروش.
- ذکایی، محمد سعید (۱۳۹۲). جامعه شناسی جوانان ایران، تهران: انتشارات آگه.
- ساروخانی، باقر (۱۳۶۶). دایرة المعارف علوم اجتماعی. تهران: نشر کیهان.
- شجاعی زند، علیرضا (۱۳۸۱). مسیرهای محتمل در عرفی شدن ایران. مجله جامعه شناسی ایران، دور هفتم.
- شهبابی، محمود و بیات، قدسی (۱۳۹۱). اهداف انگیزه‌های عضویت کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه ای درباره جوانان شهر تهران)، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات فرهنگ و ارتباطات، شماره ۵۲.
- صدیق سروسستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۵). آسیب شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- عاملی، سعید رضا (۱۳۸۲). دو جهانی شدن‌ها و آینده جهان، کتاب ماه علوم اجتماعی، شماره ۸۱.
- علی پور، صمد؛ قاسمی، وحید؛ میر محمد تبار، احمد، ۱۳۹۳، تأثیر شبکه اجتماعی فیس بوک بر هویت فرهنگی جوانان شهر اصفهان. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، شماره هفتم بهار ۱۳۹۳.
- کوثری مسعود، ۱۳۸۷، اینترنت و آسیب‌های اجتماعی، نشر تهران، چاپ اول.
- کاستلز، م (۲۰۰۱)، عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه ای، جلد یک، ترجمه: احد علیقلیان و افشین خاکباز، تهران: نشر طرح نو.
- کنعانی محمد امین (۱۳۹۳). بررسی رابطه استفاده از اینترنت با نگرش به دوستی اینترنتی با جنس مخالف، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره هفتم، شماره ۴.
- کیا، علی اصغر؛ نوری مرادآباد، یونس (۱۳۹۱). عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به شبکه اجتماعی فیس بوک، مطالعات فرهنگ و ارتباطات، سال ۱۳، شماره ۱۷.

- گرت هافستد(۱۳۸۹). تصویرهایی از اروپا: گذشته، حال و آینده، در مدیریت در عرضه فرهنگ‌ها مباحث و دیدگاه‌ها، ترجمه نوروزی.
- منتظر قائم، مهدی و تاتار، عبد العزیز(۱۳۸۴). اینترنت، سرمایه اجتماعی و گروه‌های خاموش، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال اول، شماره ۴.
- مهدوی، مهدی(۱۳۸۳). بررسی وضعیت دینداری کاربران ایرانی اینترنت، پایان‌نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد، استاد راهنما سعید رضا عاملی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- Armour, Stephanie (2005) Generation Y: They arrived at Work With a new attitude, USA Today .
- Bauman, z. (2003) liquid Love, Cambridge, policy press .
- Boyd, D. M. , & Ellison, N. B. (2007), "Social network sites: definition, history, and scholarship", Journal of ComputerMediated Communication.,: 210-230 .
- Boyd, D. M. , & Ellison, N. B. (2007), "Social network sites: definition, history, and scholarship", Journal of ComputerMediated Communication.,: 210-230 .
- Gaski, J. F and Ray, N. M. (2001). Measurement and Modeling of Alienation in the Distribution Channel Implications for Supplier-Reseller Relations. Industrial Marketing Management. 30: 207-225 .
- Gilbert, E. ,& Karahalios, K. (2009). Predicting tie strength with social media. In Proceedings of the 27th international conference on human factors in computing systems, 211–220. New York, NY, USA: ACM .
- Golbeck, J. (2009). Trust and nuanced profile similarity in online social networks. ACM Trans. Web 3(4):12:1–12:33 .
- Joinson, Adam N. (2005) Deviance and the Internet : New Challenges for social Science. social Science Computer Review23 .
- -Keith Hampton and Barry Wellman, "Neighboring in Netville: How the Internet Supports Community and Social Capital in a Wired Suburb. " City and Community2, 4 (Dec. , 2003):277-311 .
- Praprotnik, T(2004). How to Understand Identity in Anonymous, Communication "? Available in :www. hsd. hr/revija/pdf/۰۱/۲۰۰۴-۲-۱-praprotnik. pdf .
- Silverstone,Roger.(2004) Regulation, Media Literacy and Media Civics, journal of media , culture & society:440 .
- Severin, j, werner & Tankard w james (2001), communication Theores: Origins Methods and USE IN THE mass Media, 5/E, Texas, longman .